

Rozvraťme Českou republiku

Není úplně jasné proč, ale z nějakých záhadných důvodů důsledně lpíme na tom, aby se naše země jmenovala dvouslovně: Česká republika. Ten **název nám škodí** víc, než si dokážeme uvědomit. Je čas na změnu. Tím spíš, že elegantní řešení je po ruce a lze si od něj slibovat mnoho pozitivního.

ZDENĚK KUKAL
geograf

Doněcká lidová republika, Středoafriická republika, Podněsterská republika, Republika srbská (v Bosně a Hercegovině), Demokratická republika Kongo, Korejská lidově demokratická republika, Luhanská lidová republika. Co mají tyhle státy a pastáty společného? Zpravidla pro sebe neznají nebo nepoužívají krátký název, dávají přednost jménu dlouhému, oficiálnímu. A kladou za všech okolností důraz na to, že jsou republikami. Ve skutečnosti však bývají samozvanými, pofidérními režimy, nedemokratickými a nelidovými, ne-li rovnou nelidskými. Jsou-li už náhodou mezinárodně uznány, rozhodně ve světě nepoživají úcty a respektu.

Co s nimi má společného naše země, která se může pochlubit tisíciletou státností? Věřme, že snad jen to úporné republikování spojené s dosavadní neochotou používat na mezinárodní scéně vedle názvu dlouhého, politického i jméno jednoduché, které by nám zároveň tvořilo dobrou značku. Už jen tím se však ocitáme ve věru špatné společnosti (těch divných republik). Navíc své jméno pro svět zbytečně rozmělnujeme a činíme nesrozumitelným. Oběma způsoby hazardujeme se svou pověstí.

Tam, kde rostou banány

Výraz republika/republic dávno není příznakem světovosti, svobody, demokracie a pokroku. Tak tomu bývalo od Velké francouzské revoluce do 30. let 20. století, kdy se naplno vyjevil zločinný charakter režimu jistého svazu republik. V širší povědomí tehdy také vešel termín banánové republiky jako nelichotivé označení nestabilních a zkorumpovaných zemí, zprvu Střední Ameriky, pak i jinde po světě. Degradace výrazu pokračovala po osamostatnění afrických a asijských kolonií, z nichž mnohé se staly republikami vpravdě krvavými. Poslední ranou pro renomé slova republika je jeho současná oblibenost mezi separatisty na východní a jižní Ukrajině.

V politických systémech (opravdově demokratických zemí dnes mezi konstituční nebo parlamentní monarchií a republikou moc rozdílů nenajdeme. Všechny mají parlamenty, vše jsou to zastupitelské demokracie s různou mírou využití prvků demokracie přímé. V mnohých (prezidentských) republikách má prezident významnější „panovnické“ pravomoci než králové ve svých královstvích, mnohá (evropská) království jsou *věci veřejnou* značně větší měrou než většina republik. Skutečný obsah slova vyčpěl; republika se stala v lepším případě bezvýznamnou, neutrální slovní výplň, v případě horším pak podezřelým přídomek vlastního jména státu.

Po roce 1918 ještě slovo republika zprofanováno nebylo. My jsme se navíc tenkrát chtěli odříznout a odlístit od minulé monarchie, a proto se u nás výraz používal i samostatně. Naše republika, to byl pro generaci našich pra- nebo praprarodičů pojem a svátost, stejně jako Československo. Po osvobození v roce 1945 byl zase důvod k častému používání republiky ve znovunabytí (relativní) svobodě, tentokrát jako pozitivní kontrast k protektorátu a k říší. Republiku pak ukradli komunisté, kteří význam slova účelově zaměnili – republikou prostě mýlili diktát svoji strany. Nu a po Listopadu navzdory komunistickému znevážení toho slova zase převládala chuť na oživení masarykovských ideálů první republiky. Úřední, politický název našeho státu Česká republika / Czech Republic po roce 1993 nešťastně zastoupil i roli krátkého, jasně srozumitelného zeměpisného jména. Takového jména, jaké je nezávislé na momentálním politickém názvu a zřízení, jaké je přes proměny státních útvarů

Časy se mění – výraz republika v názvu země už dávno není znakem světovosti. Pojí se spíš s útvary, pro které se vžil přídomek „banánové“.

FOTO ZDENĚK KUKAL

a režimů neměnné. Jaké mají všechny „slušné“ země světa.

Samospád zdola

Demokratické země de facto, ať jsou zřízením republiky, nebo monarchie, označují formu svého státního uspořádání pouze v politickém, úředním názvu. Například Maďarsko šlo ještě dál – ačkoliv republikou zůstalo, v roce 2011 ji vyřadilo i ze svého názvu úředního. To je branding! Prostě a jednoduše jediné jméno: Maďarsko/Hungary. Tečka. Žádná vata. To si zapamatuje každý. Ani Švýcarsko ve svém politickém názvu republiku nemá, ačkoli jeho politické uspořádání je při tradičně širokém využití přímé demokracie *věci veřejnou* víc než kdekoli jinde. Spojené státy, zakotvené ve své demokratické a republikánské tradici, to – v žádném ze svých názvů – do světa také nekřičí.

Přítomnost slova republika v úředním, politickém názvu lze u mnoha zemí chápat z historických důvodů a z důvodu kontinuity. Můžeme předjímat, že si ve svém politickém názvu republiku navždy ponechá Francie, protože je jí kolébkou. Mnoho zemí, které za něco stojí, se však zřejmě bude snažit zbavit se republiky i ve svých politických názvech, budou tedy následovat příklad Maďarska. Pro naši zemi bude zatím vhodné delší období koexistence dvou názvů: zavedeného názvu politického, dlouhého Česká republika a zeměpisného, krátkého Česko – nejen v češtině.

U nás si logický a správný jednoslovný výraz Česko v posledních letech pomalu, ale jistě klesá cestu k běžnému používání všude tam, kde úřední, politický název Česká republika není namístě. Řeklo by se, že „samospádem zdola“, navzdory naší moci zákonodárné i výkonné. Nabízí se srovnání s Československem – v době svého uvedení prazvláštní složeninou, novotvarem par excellence, který měl tenkrát zřejmě víc odpůrců než příznivců. Díky cílevědomé státní (re)prezentaci a propagaci se ten složitý název před devadesáti lety ujal rychleji než Česko v naší době. Co se používá

a je praktické a ústojné, to celkem rychle přestane být pocitově divné i těm, kterým zprvu bylo. (Komu z nás dnes přijde slovo Československo špatné?)

Dva znaky, dvě slabiky

Krátký název naší země nejen existuje, ale je prakticky používán i v mnoha evropských a světových jazycích – z těch významnějších v němčině, ruštině a čínštině (dva znaky, dvě slabiky). Skandinávské, angličtině blízké jazyky používají naše jednoslovné jméno přirozeněji a častěji než dosud my sami Česko; stejně tak nizozemština a vlámsština.

Zásadní je však právě angličtina, jazyk, kterým se o naší zemi ve světě mluví a píše nejvíc, v němž je tvořena i naše mezinárodní značka a (obchodní) jméno. Namísto existujícího jednoznačného, ústojného výrazu Czechia naši státní představitelé, instituce, firmy nejčastěji pořád používají Czech Republic. Možná ten název s republikou zní leckomu u nás jakoby vznešeně, důstojně.

Ve skutečnosti je Czech Republic jméno kostrbaté, nepraktické – a mnohdy směšné; proto se všemožně ohýbá, zkracuje – a první: *Made in Czech* (= vyrobeno v češtině, v české, českém, příp. v Čechovi nebo Češce). A další praktické odstrašující příklady: od našeho „rodinného stříbra“ *Brewed in Plzeň*. *Czech* a od firmy světové *Hyundai Manufacturing Czech*. Štěkáme to do světa sami, nedivme se tedy, že to svět používá také.

Není-li použit mezi národními oficiální příležitostmi typu mezinárodních smluv nebo protokolárních akcí (právě tam, kde se i pro jiné státy použije název politický), výraz Czech Republic je až transbarní: vyslovme si to jednou nahlas a poslouchejme se ušima cizince, který o nás moc neví – „čekrypablik“.

---Většina anglických mluvčích si v souvislosti s naší zemí vybaví spíš skoro 22 let neexistující stát Czechoslovakia než stejnou dobu existující Czech Republic. Není divu. A není to ani tak kvůli slávě bývalého Československa. Zatímco Czechoslovakia byl sice dlouhý a složitý, ale své-

bytný, nezaměnitelný, jednoslovný název, na Czech Republic ve zvukové podobě je zaměnitelné všechno, není čeho se „chytit“, co si zapamatovat. Dvě slova se slévají, pro neznalé není jasno, je-li to slovo jedno, dvě, tři, nebo kde vlastně jedno končí a druhé začíná – je to snad *check-rip-public*? Nebo nějaké *chef-tree-pub-lick*? „Zkontroluj republiku“. „(Z)károvaná republika“. „Republika na šek“. „Proveřejnou díru“. „Čekni rap před publikem“. Že je to podivné? Tak všelijak ale může znít význam názvu našeho státu nezavázaným anglickojazyčným posluchačem.

Na životně důležité označení

své země vyplýváme

čtyři slabiky: tři z nich jsou nicneříkající v psané i mluvené podobě, poslední má mnoho různých významů

”

Na životně důležité označení své země vyplýváme čtyři slabiky: tři z nich jsou nicneříkající v psané i mluvené podobě, protože je má ve svém politickém názvu většina států světa (Republic), jedna má mnoho různých významů v mluvené podobě (Czech a check se vyslovuje stejně). Substantivum Republic dvouslovný název natolik zamlží, že příliš krátké, ve zvukové podobě významově zaměnitelné adjektivum Czech už vůbec nestačí být řádným rozlišovacím prvkem. A co horšího: podstatné jméno je přirozeně vnímáno jako to podstatné, důležitější, přídavné jméno je pouhým přídavkem, doplňkem. Hlavně že jsme Republic. Czech až pak, jen tak by the way.

Až příliš mnoho cizinců Czech Republic jednou uslyší a později přečte, ale vůbec si to nedá dohromady – necítí, že je

to jeden a týž název. I internetový vyhledávač hledá dvouslovný název hůř.

A co dnes za všech okolností sdělujeme světu tím, že jsme Republic? Vlastně nic. Ani to, že jsme parlamentní demokracií, právním státem, ani že nemáme vladaře (prezident Lukašenko ve své Běloruské republice je větším šéfem než kterýkoliv evropský monarcha).

Česko/Czechia

V poslední době se objevilo několik návrhů na oživení značky *Made in Czechoslovakia*, naposledy ze strany České exportní banky. Hlavním argumentem je, že *Made in (the) Czech Republic* nefunguje. Takové pokusy o exhumaci názvu neexistujícího státu jsou žalujícím důkazem chybějící funkční značky současné, živé. Název naší země v angličtině je (tedy měl by být) přece zároveň tou nejváženější obchodní značkou, která u nás existuje. Takové plýtvání jako dosud by si nedovolila žádná dobrá soukromá firma. *Made in (the) Czech Republic* může trochu pobavit, znást, ale zapamatuje si to jen náš opravdový fanda, který nás už stejně dobře zná. My však stojíme o to, aby se naše značka vryla do paměti i těm, kdo o nás dosud nevěděli.

Stačí začít skutečně používat název Czechia a svět se překvapivě rychle přizpůsobí. Začít musíme my, u sebe. Nejlepší na dresech sportovců, v mezinárodních projevech politiků (první chvályhodné pokusy na nejvyšší úrovni tu už nedávno byly), na karlovarském filmovém festivalu, v turistické a kulturní propagaci. Na našich dobrých výrobcích: *Made in Czechia*. Tahle značka osloví i ty, kteří nás neznají a *Made in Czechoslovakia* pamatují. V dnešní době zkracování, zhušťování a zjednodušování můžou vnímat *Made in Czechia* prostě jako praktické zkrácení té staré známé značky, navíc zbažené o možné negativní asociace se slave a slow. A přitom nemusejí vůbec nic vědět o nás a naší novodobé historii.

Autor vystudoval ekonomickou a regionální geografii na Univerzitě Karlově.